

Gdańsk, 26.02.2025 r.

Dr hab. Hanna Dys, prof. AM

Katedra Organów Klawesynu Akordeonu Gitary i Harfy oraz Instrumentów Historycznych
Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku

Dziedzina: sztuki muzyczne

Dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Marcina Kucharczyka dziedzina sztuki, dyscyplina artystyczna: sztuki muzyczne

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, na podstawie uchwały Rady do Spraw Dyscypliny - Sztuki Muzyczne na posiedzeniu w dniu 16 grudnia 2024 r. Zlecenie podjęte na podstawie pisma Pani Przewodniczącej Rady do Spraw Dyscypliny Sztuki Muzyczne Dr hab. Moniki Gardoń- Preinl, prof. AMKP.

Podstawa prawna:

Art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.).

Dotyczy:

Uchwały nr 126/2024 Rady do Spraw Dyscypliny - Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, w sprawie wszczęcia na wniosek Pana mgr Marcina Kucharczyka postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora sztuki muzycznej w dyscyplinie artystycznej - instrumentalistyka.

Do pisma z dnia 16.12.2024 r. informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mnie na recenzenta pracy doktorskiej mgr Marcina Kucharczyka pt. *Perspektywy wykonawcze późnej twórczości klawiszowej Carla Philippa Emanuela Bacha: organowa interpretacja sonat, rond, i fantazji ze zbioru „Für Kenner und Liebhaber”* oraz dzieła artystycznego, dołączona została stosowna dokumentacja.

Podstawowe dane o Kandydacie:

Pan Marcin Kucharczyk jest absolwentem Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie w klasie organów prof. dr. hab. Dariusza Bąkowskiego-Kois (2022, dyplom z wyróżnieniem). W 2021 w ramach programu *Erasmus+* studiował także w Hochschule für Musik und Theater w Hamburgu pod kierunkiem prof. Wolfganga Zerera i prof. Matthiasa Neumanna (organy) oraz prof. Menno van Delfta (klawesyn i klawikord). W 2014 ukończył z wyróżnieniem Diecezjalne Studium Organistowskie w Tarnowie, a jego dokonania artystyczne były nagradzane stypendiami, m. in. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego *Młoda Polska* (2022) Marszałka Województwa Małopolskiego (2020, 2019) oraz Prezydenta Miasta Tarnowa (2017, 2016). Brał udział w licznych kursach mistrzowskich prowadzonych przez m.in. takich organistów jak: Jörg Andreas Bötticher, Olivier Penin, Tobias Horn, Jos van der Kooy, Thomas Lennartz, Sven-Ingvard Mikkelsen, Ingace Michiels.

Marcin Kucharczyk jest laureatem nagród na kilku znaczących konkursach:

- I miejsca na XI Międzynarodowym Konkursie Organowym im. J. P. Sweelincka w Gdańsku (2021),
- I nagrody w Konkursie Organowym w ramach XXXII Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Religijnej w Rumi (2020),
- I nagrody w VII Ogólnopolskim Konkursie Organowym im. Bronisława Rutkowskiego w Krakowie (2019),
- III nagrody podczas VI Akademickiego Konkursu Organowego *Romuald Sroczyński in memoriam* w Poznaniu (2018)
- oraz finalistą VII Międzynarodowego Konkursu Organowego w Dudelange (Luksemburg, 2019).

Koncertował w ramach licznych festiwali w kraju i za granicą, m. in. w Niemczech, Belgii, Holandii, Estonii, Luksemburgu, we Włoszech, na Węgrzech i na Litwie, w tym w tak prestiżowych miejscach jak Archikatedra św. Piotra w Trewirze, Bazylika św. Pawła za Murami

w Rzymie, Katedra ewangelicka NMP w Tallinie, De Duif w Amsterdamie, Bazylika Mariacka w Krakowie, Bazylika Farna w Poznaniu, Archikatedra we Wrocławiu, Filharmonia Łódzka im. A. Rubinsteina, Polska Filharmonia Bałtycka w Gdańsku.

Od roku akademickiego 2024/2025 prowadzi zajęcia ze studentami z zakresu realizacji basso continuo, improwizacji organowej oraz organów dodatkowych w Katedrze Organów (na Wydziale Instrumentalnym) oraz w Katedrze Muzyki Kościelnej Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie.

Ocena dzieła artystycznego

Praca doktorska składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD, obejmującego następujące utwory Carla Philippa Emanuela Bacha:

- Sonata A-dur Wq 55/4, H 186
Allegro assai [5.01], Poco allegro [5.47], Allegro [4.54]
- Rondo F- dur Wq 57/5, H 266 [6.45]
- Fantazja C- dur Wq 59/6, H 284 [10.24]
- Rondo B -dur Wq 58/5, H 267 [6.34]
- Fantazja C- dur 61/6, H 291 [6.38]
- Rondo E- dur Wq 57/1, H 265 [9.38]
- Sonata A- dur Wq 56/6, H 270
Allegretto [3.23], Allegretto [3.18]
Total time: 62.36

Nagrania dokonano w dniach 22-24 kwietnia 2024 roku na 31- głosowych mechanicznych organach Martina Pflügera z 1992 r. (Pflüger Orgelbau, Feldkirch, Vorarlberg, Austria), w kościele akademickim św. Anny w Warszawie. Realizatorem nagrania, montażu i masteringu jest *Classical Sound Studio Paweł Ożga*.

Pan Marcin Kucharczyk zdecydował się na nagranie kilku wybranych dzieł ze zbioru *Für Kenner und Liebhaber* przeznaczonych na instrumenty klawiszowe, które do tej pory nie były przedmiotem zainteresowania organistów i nie zostały zarejestrowane na organach. Są to

utwory, które można wykonać zarówno na klawikordzie, klawesynie, pianoforte czy też organach, choć w przypadku ostatniego wyboru jest to nie lada wyzwanie, wymagające sprostania wielu aspektom, w tym technicznym (związanym z samym ambitusem utworów) oraz interpretacyjnym, artykulacyjnym, wykreowania ciekawej i zróżnicowanej registracji, które to czynniki składają się na pełne i świadome wykonanie dzieła.

Niewątpliwie kluczowym dla wykonania utworów wydaje się być dobór odpowiedniego instrumentu. Pan Marcin Kucharczyk w swojej pracy szczegółowo omawia to zagadnienie (rozdział 3.1) i rozważania dotyczące wyboru odpowiednich dla stylistyki dzieł C.P.E. Bacha organów. Doktorant nie zdecydował się na wybór instrumentu historycznego, obawiając się o trudności związane z precyzją traktury gry, z ewentualną niepunktualnością dźwięku i zbyt ciężką trakturą, uniemożliwiającą grę wirtuozowską, której wymagają wybrane do nagrania utwory. Wyjaśnienia te są logiczne i zrozumiałe, repertuar stawia bowiem przed wykonawcą szereg technicznych wyzwań. Wydaje się, że doktorant po długich poszukiwaniach znalazł instrument, który spełnił jego oczekiwania pod względem technicznym i kolorystycznym.

Organy kościoła św. Anny w Warszawie to instrument neobarokowy, o mechanicznej, niezwykle precyzyjnej trakturze, umieszczony w pięknym wnętrzu i przestrzeni o znakomitej akustyce. Choć może nie jest to wybór idealny – nagrane utwory brzmią znakomicie. Pierwsze wrażenie, które nasuwa się po przesłuchaniu płyty, to imponująca wirtuozeria wykonawcy, jego pewność gry i łatwość w pokonywaniu wszelkich technicznych problemów. Utwory „berlińskiego”, czy też „hamburskiego” Bacha z pewnością nie cieszą się tak wielką popularnością jak dzieła kantora lipskiego. Twórczość ta pozostaje w cieniu geniuszu Jana Sebastiana, a wnosi wiele walorów artystycznych i jest prawdziwą próbą sił dla wykonawcy. Tym bardziej należy docenić nowatorską inicjatywę doktoranta, który zajął się spuścizną Carla Philipa Emanuela, aby zaprezentować jego „nie organową” twórczość na organach, co wymagało od niego wielu przemyśleń pod kątem wykonawczym i interpretacyjnym.

Pan Marcin Kucharczyk zdecydował się na wybór niezwykle interesujących dzieł C.P. E. Bacha z kolekcji *Für Kenner und Liebhaber*, wydanej za życia kompozytora, która zawiera w swoim zbiorze sonaty, fantazje, rondo i jak pisze autor pracy „posiada szczególne znaczenie w dorobku kompozytora również w oddziaływaniu na kolejne pokolenia twórców muzycznych”. Koncepcja programu została znakomicie przemyślana przez doktoranta. Spośród licznych dzieł zawartych w 6 - częściowej kolekcji wybrał zróżnicowane pod względem gatunku, formy, wielkości i charakteru dzieła, wśród których płytę otwiera wielka sonata A-dur, a kłamrą wieńczy tzw. mała sonata A-dur. W środku znajdziemy natomiast dwie fantazje oraz trzy rondo.

Są to zdaniem doktoranta najbardziej reprezentatywne dla stylu okresu „burzy i naporu” utwory, z czym trudno się nie zgodzić.

Wszystkie nagrane przez Pana Kucharczyka dzieła wymagają znakomitego warsztatu, bowiem w każdym z nich piętrzą się liczne trudności – poczynając od zagadnień typowo technicznych – niezwykle wirtuozowskich, ulotnych przebiegów gamowo-pasażowych, ciągłych zmian dynamicznych (manualów), a także licznych ornamentów. Muzyka C.P. E. Bacha jest kapryśna i zmienna, nieco „poszarpana”, nasycona ogromną dozą emocji i kontrastów. Prawdziwe trudności dotyczą interpretacji dzieł w duchu obecnego wówczas stylu galant i stylu sentymentalnego - oddania nastroju ulotnej chwili zapisanej w motywie czy krótkiej frazie. Ta chimeryczna niekiedy zmienność afektów, dynamiki i agogiki to prawdziwy test dla wykonawcy, z którego doktorant wychodzi zwycięsko.

Wykonanie przez Pana Kucharczyka dzieł ze zbioru *Für Kenner und Liebhaber* jest znakomite pod wieloma względami - dynamiczne w wirtuozowskich przebiegach, niepozbawione przy tym czytelności i głębi wyrazu, nawet w błyskotliwych przebiegach gamowych przy zastosowaniu większego plenu (jak w sonacie A-dur Wq 55/4). Na szczególne wyróżnienie zasługuje precyzyjna, selektywna artykulacja, a także piękne wykańczanie fraz. W najdłuższym z dzieł – Fantazji C-dur (wielkiej) można podziwiać nie tylko doskonałą technicznie grę, wyrafinowaną subtelność w kreowaniu poszczególnych motywów czy fraz, ale i znakomite operowanie muzycznym czasem. W częściach wolnych ukazuje się jako artysta, który potrafi znakomicie budować napięcie i prowadzić dialog między partiami obu rąk. Niezwykle ujęła mnie interpretacja II części „wielkiej” sonaty A-dur, gdzie doktorant pokazał swoją ogromną wrażliwość na dźwięk i muzykalność. Moją uwagę zwrócił również świetnym rozplanowaniem czasoprzestrzeni. Interpretacja fantazji to próba sprostania zadaniu uczynienia spójnej formy z szeregu pomysłów kompozytorskich podzielonych na poszczególne segmenty. Dużą rolę spełnia tu pierwiastek improwizacyjny, swoboda w kreacji kolejnych pomysłów, której nie zabrakło w wykonaniu Pana Kucharczyka. Doktorant znakomicie odnajduje się w tej stylistyce utworów, z fantazją kreując ciągłą zmienność nastroju i tempa.

Doktorant szczegółowo przemyślał również rejestracje utworów (opisuje ją w rozdziale 3.2), która pokazuje bogatą paletę barw instrumentu i dopasowana do ekspresji wyrazu danej części lub jego fragmentu utworu.

Wykonanie w/w utworów na organach jest błyskotliwe, pełne emocji i kontrastów - zgodnie z założeniami epoki „burzy i naporu”. Artysta swoim niezwykle muzykalnym, pełnym polotu wykonaniem nadaje nowy, interesujący wymiar interpretacji dzieł Carla Philippa Emanuela

Bacha, a nagranie z pewnością może być zachętą i inspiracją dla organistów do studiowania tejże literatury.

Opis dzieła artystycznego

Opis dzieła zawiera 147 stron i składa się ze:

- spisu treści, przedmowy,
- trzech rozdziałów wraz z podrozdziałami
- podsumowania, bibliografii,
- appendixu I i II
- streszczenia w j. angielskim

W opisie dzieła artystycznego od początku zwraca uwagę przejrzystość konstrukcji formy, czytelny podział treści, uporządkowanie oraz skupienie się na najistotniejszych zagadnieniach dotyczących interpretacji dzieł. W zwięzłej przedmowie doktorant wyjaśnia co skłoniło go do zainteresowania muzyką C.P. E. Bacha i dokonania nagrań dzieł, które pozostają poza repertuarem organowym. Możliwość zmierzenia się z nowym, interesującym wyzwaniem, które daje nowe pole eksploracji wydaje się leżeć w naturze doktoranta.

W pierwszym rozdziale, poświęconym m.in. opisowi sylwetki kompozytora doktorant nie koncentruje się wokół szczegółowych aspektów biograficznych kompozytora, kierując czytelnika do najnowszych biografii oraz autobiografii kompozytora, którą umieścił w niniejszej pracy (Appendix 1). Autor w pierwszym rozdziale rozważa kwestie istotne, zwracając uwagę na znaczenie twórczości kompozytorów drugiej połowy XVIII wieku takich jak choćby G.A. Homilius, J.Ch. Kittel, F.W. Marpurg, J.T. Krebs i inni, których twórczość pozostała nieco na uboczu. Autor przedstawia działalność C.P.E. Bacha oraz jego twórczość klawiszową, szczególnie szeroko opisując problematykę atrybucji dzieł klawiszowych na klawesyn, klawikord, pianoforte czy organy. Tematem rozważań jest również organowa twórczość kompozytora, która mimo iż nie jest obszerna, niewątpliwie ma dużą wartość. Umieszczony w tymże rozdziale spis kompozycji Carla Philipa Emanuela Bacha wg najnowszego katalogu dzieł pod redakcją Sir Christophera Hogwooda daje całościowy obraz ogromnie bogatej spuścizny, jaką pozostawił po sobie kompozytor.

W drugim rozdziale doktorant dokonuje szczegółowej analizy zarejestrowanych na płycie CD dzieł, nakreślając również historię rozwoju sonaty i przeobrażeń, jakie dokonały się na gruncie tego gatunku w twórczości wielu kompozytorów. Przedmiotem przemyśleń jest również forma i jej kształt sonat, jaką prezentuje twórczość C.P. E. Bacha. To z pewnością cenne i wnikliwe rozważania, będące niejako „preambulum” do omawianych potem obydwu sonat A-dur. Na określenie zasługuje precyzyjna i skrupulatna analiza wszystkich wykonywanych dzieł pod kątem formy, harmoniki, stylistyki dzieł, ekspresji wyrazu, a także zastosowanych rozwiązań – przystosowania utworów do wykonania na organach.

Trzeci i zarazem ostatni rozdział autor podzielił na pięć podrozdziałów, w których dokładnie omawia takie kluczowe zagadnienia jak: registracja, dynamika, agogika, muzyczna narracja, artykulacja oraz zdobnictwo. Każdemu z zagadnień doktorant poświęca wiele czasu, solidnie i dużą uwagą koncertując się wokół jak najbardziej autentycznego, popartego źródłami historycznymi wykonania. Pracę wieńczy krótkie podsumowanie.

Zarówno kolejność podjętych zagadnień, treść i logika wypowiedzi, jak i ich głęboka, poparta najnowszymi źródłami analiza, stanowią o profesjonalizmie doktoranta, a także o jego pasji naukowo-badawczej. Praca jest niezwykle spójna, dopracowana w najmniejszych detalach, opatrzona licznymi, precyzyjnie opisanymi przykładami nutowymi. Styl wypowiedzi utrzymany jest na wysokim poziomie, cechuje się precyzją, klarownością oraz bogactwem językowym. Bez wątpienia jest to praca wyróżniająca się zarówno pod względem merytorycznym, jak i estetycznym, co świadczy o głębokim zaangażowaniu doktoranta w tematykę rozprawy.

Konkluzja

Przedstawione do oceny dzieło artystyczne autorstwa Pana mgra Marcina Kucharczyka stanowi znaczący i wartościowy wkład doktoranta w rozwój dyscypliny. Jego praca świadczy nie tylko o wysokim poziomie warsztatu artystycznego, ale także wnosi nowe perspektywy i inspirujące rozwiązania. Na podkreślenie zasługuje podjęcie nowatorskiego tematu nagrania wybranych utworów C.P. E. Bacha ze zbioru *Für Kenner und Liebhaber* na organach. Dzieło odznacza się wysokim poziomem technicznym i artystycznym wykonania oraz wyróżniającym opisem zawierającym dogłębną, przemyślaną analizę stylistyczno-wykonawczą wybranych utworów.

Pan Marcin Kucharczyk posiada na swoim koncie szereg nagród na międzynarodowych konkursach organowych, a wysoki poziom wykonawczy przedstawionych nagrań stanowi

niezbity dowód jego talentu, muzycznej wrażliwości oraz doskonałego warsztatu technicznego. Biorąc pod uwagę szeroką wiedzę i umiejętności mgra Marcina Kucharczyka, a także jego bogatą działalność artystyczną oraz przedstawione do oceny nagranie wraz z rozprawą doktorską, bardzo wysoko oceniam całokształt jego dokonań i gorąco popieram starania o uzyskanie stopnia doktora.

Dysertacja spełnia wymogi art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. z poz. 742, z późn. zm.).

A handwritten signature in cursive script, reading "Antoni Lipiński". The signature is written in dark ink on a white background.

